

ÄNDRING AV ÖVERSIKTSPLAN NYKÖPING 2040 GENOM TILLÄGG FÖR FÖRNYBAR OCH FOSSILFRI ENERGI

Innehållsförteckning

Läshänvisning	3
Bakgrund	3
Genomförande	3
Avvägningar och förklaringar	4
Förslag till tillägg till översiktsplan Nyköping 2040.....	10

Läshänvisning

Denna ändring är ett tillägg till det tematiska kapitlet Teknisk försörjning i översiktsplan Nyköping 2040 och bör för full förståelse läsas tillsammans med detta. [Mot framtiden - Teknisk försörjning \(nykoping.se\)](#). Ändringen innebär även ett tillägg i översiktsplanekartan i form av en hänsynskarta för Landskapsvärden. Den bör läsas tillsammans med översiktsplanens mark och vattenanvändningskarta samt hänsyns- och riksintressekartorna för full förståelse.

Bakgrund

Översiktsplan Nyköping 2040 antogs dec 2021. I översiktsplanen finns inga utpekade områden för vindkraft eller ställningstaganden för förnybar eller fossilfri energi. För att bättre kunna avgöra framtida förfrågningar och tillståndsprövning för etableringar av vindkraft och förnybar energi gav kommunstyrelsen samhällsbyggnad i uppdrag att ta fram underlag för lokalisering av förnybar energi 2022. I och med nytt beslut i vårbudgeten 2023 från regeringen om 100% fossilfri elproduktion till 2040 utökades samhällsbyggnads uppdrag 2023 till att även omfatta fossilfri energi. Samtidigt gavs också uppdraget att göra ett tillägg till översiktsplanen för förnybar och fossilfri energi. Målet är att det ska produceras förnybar energi inom kommunen samt att intressenter ska uppleva kommunen som positiv, förutsägbar och effektiv vid etableringsförfrågningar för vindkraft och förnybar samt fossilfri energi.

Genomförande

Inom uppdraget har en omvärldsanalys genomförts för att klargöra kommunens rådighet och roll inom tillståndprocessen för produktion av de olika energislagen. Kommunens rådighet och roll beskrivs inom "avvägningar och förklaringar".

En viktig aspekt vid bedömning av lämpligheten för etablering av vindkraft är påverkan på landskapet. Som grund för detta gav kommunen hösten 2023 uppdrag till Ramboll att ta fram en landskapsanalys med känslighetsbedömning. Denna har legat till grund för tillägget "Landskapsvärden" till hänsynsdelen i översiktsplanens karta.

Utifrån omvärldsanalys, rådighet och landskapsanalys har allmänna ställningstaganden formulerats för de olika energislagen. Ställningstagandena föreslås införas i kapitlet "Teknisk försörjning".

Utifrån landskapsanalysen har ställningstaganden kring vilken lämplighet som de olika känslighetskategorierna har för etablering av vindkraftparker och andra storskaliga anläggningar. Detta föreslås införas som ett hänsynsskikt i översiktsplanens karta.

Avvägningar och förklaringar

Idag finns några allmänna ställningstaganden för energiproduktion och några specifika för vindkraft i översiktsplan Nyköping 2040. För övriga energislag finns inga ställningstaganden.

Allmänt

I översiktsplan Nyköping 2040 finns följande allmänna ställningstaganden:

"Kommunen är positivt inställd till anläggningar för förnyelsebar energi. En förutsättning är dock att platsen är lämplig för utbyggnad med hänsyn till andra intressen. Vid placering av anläggningarna ska stor hänsyn tas till platsens karaktär, landskapsbild, natur-, kultur- och friluftslivsvärden samt närboende."

Förslag och avvägningar

Utifrån riksdagens beslut om 100% fossilfri elproduktion till 2040 föreslås första meningen kompletteras med " ... och fossilfri energi".

Vindkraft

I översiktsplan Nyköping 2040 finns följande ställningstaganden som berör vindkraft:

"Vindkraftsanläggningar bör inte lokaliseras eller placeras på ett sådant sätt att de stör siktlinjer mellan exempelvis kyrkor eller andra historiska landmärken på ett påtagligt sätt."

"Vindparker bör inte placeras i eller i direkt anslutning till stora opåverkade eller tysta områden."

"Opåverkade områden ska, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som ...kraftledning, ... vindkraftverk."

Förslag och avvägningar

I tidigare översiktsplan fanns områden utpekade för vindkraft. Då de tekniska förutsättningarna för vindkraft drastiskt ändrats togs dessa bort i översiktsplan Nyköping 2040. Energimarknadsinspektionen ger tillstånd för vindkraftparker. Kommunen deltar i samråd i processen. Ett tillstånd kan dock inte ges utan att kommunen har tillstyrkt markanvändningen enligt ansökan. Från och med juli 2023 gäller ny lagstiftning där kommunen i tidigt skede ska tillstyrka eller avstyrka förfrågningar om vindkraftsetableringar

För att kunna bedöma konsekvenserna från landskapssynpunkt av etablering av vindkraft och storskaliga etableringar har kommunen tagit fram en landskapsanalys med känslighetbedömning. Till vart och ett av de fyra känslighetskategorierna har ställningstaganden angivits. Dessa ska ses som en, men betydelsefull, aspekt av flera i prövning av etablering av vindkraftparker eller andra storskaliga etableringar.

- *Kommunen föreslår därför följande kompletterande ställningstagande för vindkraft:
"Vindkraftparker bör i första hand placeras i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt"*

Solkraft

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för solkraft.

Förslag och avvägningar

Flera förfrågningar om större solcellsanläggningar har gjorts inom kommunen. Kommunen har idag ingen roll i tillståndsförfarandet. Det är Länsstyrelsen som prövar lämpligheten enligt 12§ 6 kapitlet miljöbalken. Kommunen prövar endast de bygglovspliktiga transformatorstationer som behövs i anslutning till solcellsparker samt om någon del av anläggningen berörs av strandskydd. Kommunen anser att större solcellsanläggningar kan ha betydande påverkan på landskapsbilden både direkt och genom den inverkan som anslutningar som krävs till elnätet kan ge.

- Som stöd för Länsstyrelsens prövning föreslår kommunen att översiktsplanen kompletteras med följande ställningstagande:
"Större solkraftparker bör placeras med goda anslutningsmöjligheter till befintligt elnät i första hand i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt"

Vattenkraft

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för vattenkraft.

Förslag och avvägningar

Prövning eller omprövning av villkor för vattenkraftverk görs av mark- och miljödomstolen. Kommunen hörs i samband med prövningen. Nyköping vattenkraft AB är ett kommunalägt bolag som äger tre vattenkraftverk i Nyköpingsån. Kommunen har tagit ett inriktningsbeslut om att avveckla två av dessa. Kommunens vattendrag har generellt låga fallhöjder och stora ekologiska värden. Kommunen anser att värdet av det eltillskott som ny vattenkraft kan ge inte motsvarar den negativa påverkan på vattendragens ekologiska status som en utbyggnad kan ge. För att nå god ekologisk status i vattendragen behöver bl.a. åtgärder vidtas för att underlätta faunans vandring. Det är därför viktigt att det säkras plats för de åtgärder som behövs för att säkra ekologisk status i vattendragen.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för vattenkraft:
"Nya vattenkraftanläggningar bör inte tillkomma. Plats för åtgärder så att god vattenkvalitet kan uppnås ska säkras vid befintliga anläggningar. Hänsyn till platsens landskapsvärden ska tas"

Vågfraft/Havsenergi

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för vågfraft/havsenergi.

Förslag och avvägningar

Havsenergi omfattar tekniker för energiomvandling från vågor, tidvatten, havsströmmar, temperaturskillnader och salthaltsskillnader. I dagsläget är vågfraft den havsenergiteknik som har visat sig ha bäst förutsättningar i Sverige. Förutsättningarna för vågfraft är inte lika bra vid Östersjökusten som på Västkusten. I dagsläget finns ingen kommersiellt lönsam teknik i Sverige. Teknikutvecklingen kan dock gå fort. Kommunens roll i laglighetsprövningen av denna är oklar i dagsläget. De motstående intressen som kan finnas är framför allt sjöfart, fiskenäring, friluftsliv och ev. naturvård.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för vattenkraft:
”Anläggningar för vågfraft ska placeras så att sjöfart och fiskenäring inte försvåras eller höga natur- eller friluftslivsvärden påtagligt påverkas negativt.”

Biobränsle

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för biobränsle.

Biobränslen kan tillverkas från produkter och avfallsprodukter från jord- och skogsbruk samt slam från reningsverk. Kommunen ser generellt positivt på bioekonomin samt till dess förknippad produktion. Kommunen anser dock att rationell omställning av större jordbruksmarker kan ha påverkan på landskapsbilden och självförsörjningsgraden. Påverkan är beroende på läge, beskaffenhet och grödomställning. Detta behöver bedömas från fall till fall där markägaren ska vara en viktig rådgivare. Kommunen har idag dock ingen roll i tillståndsförfarandet. Det är Länsstyrelsen som prövar lämpligheten.

- Som stöd för Länsstyrelsens prövning föreslår kommunen att översiktsplanen kompletteras med följande ställningstagande:
”Rationell omställning av mark för biobränsleproduktion bör i områden med stor och mycket stor känslighet utifrån landskapsvärden enligt översiktsplanen föregås av bedömning av landskapspåverkan.”

Biogas

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för biogas.

Förslag och avvägningar

Idag transporteras bioavfallet till en biogasanläggning i Linköping. En kommunal biogasanläggning finns vid Brandholmens reningsverk och gas utvinns från Björhults avfallsanläggning. Kommunen arbetar inte aktivt för att anlägga annan rötningsanläggning. Om framtida kommunal anläggning blir aktuell bör samförläggning med avfallsverksamheten

eller VA-verksamheten prioriteras bl.a. med tanke på transportoptimering och luktspridning. Projekt för uppförande av rötningsanläggningar har funnits på jordbruk i kommunen. Kommunen handlägger tillstånd för biogasanläggningar enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor, miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken samt bygglov enligt plan- och bygglagen.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för biogas:
”Kommunal anläggning för biogas bör samordnas med avfallsverksamheten eller VA verksamheten. Övriga anläggningar kan samordnas med jordbruksverksamhet/verksamhet för areella näringar. Hänsyn till platsens landskapsvärden och närboende ska tas.”

Geoenergi

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för geoenergi.

Förslag och avvägningar

Inga större anläggningar för geoenergi finns i kommunen. De flesta energibrunnar tillhör en eller tvåfamiljshus som inte är anslutna till fjärrvärmenätet. Kommunens miljöenhet prövar dessa anläggningar enligt miljöbalken. Vid för nära avstånd mellan energibrunnarna kan effektförluster uppkomma. Risk för kontaminering från kylvätskor till grundvatten finns.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för geoenergi:
”Vid tillstånd till anläggningar för geoenergi ska hänsyn till påverkan på angränsande anläggningar tas. Särskilda skydds krav bör ställas inom utpekade grundvattenförekomster.”

Kärnkraft

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden för kärnkraft.

Förslag och avvägningar

Riksdagen har efter antagandet av översiktsplan Nyköping 2040 tagit beslut om 100% fossilfri elproduktion till 2040. I tidigare översiktsplan fanns ett hänsynsområde runt Studsviks verksamhetsområde. Detta togs bort på Länsstyrelsens inrådan i översiktsplan Nyköping 2040. Regeringen har lanserat en färdplan för ny kärnkraft som kan omfatta etablering av nya kärnkraftsanläggningar på nya platser i landet. Detta kräver dock flera lagändringar. På Studsviks verksamhetsområde finns en kärnteknisk anläggning med infrastruktur och tekniska samt kompetensmässiga förutsättningar som skulle möjliggöra etablering av kärnkraftsanläggningar. Idag är området vid Studsvik redan landskapsmässigt påverkat och en etablering kan prövas. Det är dock många ytterligare utredningar som behövs för att avgöra lämpligheten för en sådan etablering.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för kärnkraft:
” Om lagändringar införs som möjliggör nyetablering av kärnkraft kan Studsviks verksamhetsområde ha förutsättningar för etablering av kärnkraft. Vidare utredningar om omgivningspåverkan och dess konsekvenser behöver då initieras.”

Anläggningar för energilagring

I översiktsplan för Nyköping 2040 finns inga ställningstaganden kring anläggningar för energilagring.

Förslag och avvägningar

Dessa anläggningar kan vara ytkrävande och behöver ha goda anslutningsmöjligheter till regionala och nationella elnätet.

- Kommunen föreslår därför följande ställningstagande för anläggningar för energilagring:
”Större anläggningar för energilagring som batterilagring eller vätgasproduktion bör placeras med goda anslutningsmöjligheter till befintligt elnät, i första hand i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt.

Känslighetskategorier i hänsynslagret Landskapsvärden

I översiktsplan Nyköping 2040 finns inga bedömningar av landskapets värden.

En viktig aspekt vid bedömning av lämpligheten för etablering av vindkraft är påverkan på landskapet. Som grund för detta tog Ramboll hösten 2023 fram en landskapsanalys med känslighetsbedömning. I denna delades landskapet in i två typer av områden; ”Huvudkaraktärsområden” och ”Känslighetsområden” som klassades in i fyra olika känslighetskategorier.

- **Kategori 1 - Mycket stor känslighet:**
Området har mycket stora samlade värden och de signifikativa karaktärsdragen riskerar att gå förlorade vid storskaliga etableringar.
- **Kategori 2 - Stor känslighet:**
Området har stora samlade värden och de signifikativa karaktärsdragen riskerar att gå förlorade vid storskaliga etableringar.
- **Kategori 3 - Viss känslighet:**
Området har viss känslighet i värde och karaktär. Vissa karaktärsdrag riskerar att gå förlorade vid storskaliga etableringar.
- **Kategori 4 - Viss tålighet**
Landskapets karaktär är generellt tåligt och kan samverka med vindkraft och andra storskaliga etableringar vid rätt placering. Inom dessa områden behöver ändå

specifika landskapliga frågor bevakas och utredas för att en lämplig placering av storskaliga etableringar ska kunna göras.

Förslag och avvägningar

För att kunna bedöma konsekvenserna från landskapssynpunkt av etablering av vindkraft och storskaliga etableringar har kommunen tagit fram en landskapsanalys med känslighetbedömning. För att tydliggöra hur kommunen ställer sig till de värden som dessa känslighetskategorier representerar föreslår kommunen följande ställningstaganden införs. Dessa ska ses som en, men betydelsefull, aspekt av flera i prövning av etablering av vindkraftsparker eller andra storskaliga etableringar.

- **Kategori 1 - Mycket stor känslighet:**
"Inom dessa områden undviks från landskapssynpunkt vindkraftparker och storskaliga etableringar. Endast etableringar av särskilt högt allmänt intresse kan göra undantag."
- **Kategori 2 - Stor känslighet:**
"Inom dessa områden behandlas vindkraftparker och storskaliga etableringar mycket restriktivt. Endast etableringar som tillför andra stora värden och som inte eller i låg grad, efter noggrann avvägning av placering och platsanpassning av utformning, påverkar de utpekade värdena kan från landskapssynpunkt övervägas."
- **Kategori 3 - Viss känslighet:**
"Inom dessa områden behandlas vindkraftparker och storskaliga etableringar som påverkar utpekade karaktärsdrag restriktivt. Etableringar som tillför andra stora värden och som inte eller i låg grad, efter avvägning av placering och platsanpassning av utformning, påverkar de utpekade värdena kan från landskapssynpunkt övervägas."
- **Kategori 4 - Viss tålighet:**
"Inom dessa områden är från landskapssynpunkt vindkraftparker och storskaliga etableringar möjliga. Placering och utformning av etableringen behöver dock beakta områdets utpekade värden."

Förslag till tillägg till översiktsplan Nyköping 2040

Kommunen föreslår att följande tillägg införs i översiktsplan Nyköping 2040:

I temakapitlet "Teknisk försörjning" införs under rubriken "Ställningstaganden energiproduktion och energidistribution" följande ställningstaganden:

- **Allmänt ställningstagande**
*"Kommunen är positivt inställd till anläggningar för förnyelsebar energi."
kompletteras med "Kommunen är positivt inställd till anläggningar för förnyelsebar och fossilfri energi."*
- **Vindkraft**
"Vindkraftparker bör i första hand placeras i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt"
- **Solkraft**
"Större solkraftsanläggningar bör placeras med goda anslutningsmöjligheter till befintligt elnät, i första hand i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt"
- **Vattenkraft**
"Nya vattenkraftanläggningar bör inte tillkomma. Plats för åtgärder så att god vattenkvalitet kan uppnås ska säkras vid befintliga anläggningar. Hänsyn till platsens landskapsvärden ska tas"
- **Vågkraft**
"Anläggningar för vågkraft ska placeras så att sjöfart och fiskenäring inte försvåras eller att höga natur- eller friluftslivsvärden påtagligt påverkas negativt."
- **Biobränsle**
"Rationell omställning av mark för biobränsleproduktion bör i områden med stor och mycket stor känslighet utifrån landskapsvärden enligt översiktsplanen föregås av bedömning av landskapspåverkan."
- **Biogas**
"Kommunal anläggning för biogas bör samordnas med avfallsverksamheten eller VA verksamheten. Övriga anläggningar kan samordnas med jordbruksverksamhet/verksamhet för areella näringar. Hänsyn till platsens landskapsvärden och närboende ska tas."

- **Geoenergi**
"Vid tillstånd till anläggningar för geoenergi ska hänsyn till påverkan på angränsande anläggningar tas. Särskilda skydds krav bör ställas inom utpekade grundvattenförekomster."
- **Kärnkraft**
"Om lagändringar införs som möjliggör nyetablering av kärnkraft kan Studsviks verksamhetsområde ha förutsättningar för etablering av kärnkraft. Vidare utredningar om omgivningspåverkan och dess konsekvenser behöver då initieras."
- **Anläggningar för energilagring**
"Större anläggningar för energilagring som batterilagring eller vätgaslagring bör placeras med goda anslutningsmöjligheter till befintligt elnät, i första hand i landskap som bedöms ha viss tålighet eller viss känslighet utan att dess värden påtagligt påverkas negativt."

Ett nytt lager "Landskapsvärden" förs in under hänsynsdelen i kartan för översiktsplan Nyköping 2040. Nyköpings kommuns landskap delas in i fyra känslighetskategorier med följande ställningstaganden:

- **Kategori 1 - Mycket stor känslighet:**
"Inom dessa områden undviks från landskapssynpunkt vindkraftparker och storskaliga etableringar. Endast etableringar av särskilt högt allmänt intresse kan göra undantag."
- **Kategori 2 - Stor känslighet:**
"Inom dessa områden behandlas vindkraftparker och storskaliga etableringar mycket restriktivt. Endast etableringar som tillför andra stora värden och som inte eller i låg grad, efter noggrann avvägning av placering och platsanpassning av utformning, påverkar de utpekade värdena kan från landskapssynpunkt övervägas."
- **Kategori 3 - Viss känslighet:**
"Inom dessa områden behandlas vindkraftparker och storskaliga etableringar som påverkar utpekade karaktärsdrag restriktivt. Etableringar som tillför andra stora värden och som inte eller i låg grad, efter avvägning av placering och platsanpassning av utformning, påverkar de utpekade värdena kan från landskapssynpunkt övervägas."
- **Kategori 4 - Viss tålighet:**
"Inom dessa områden är från landskapssynpunkt vindkraftparker och storskaliga etableringar möjliga. Placering och utformning av etableringen behöver dock beakta områdets utpekade värden."

Bilagor:

1. Karta "Landskapsvärden"

Länk till digital Samrådsversion av översiktsplanekartan:

https://kartor.nykoping.se//spatialmap?profile=nykoping2040samrad_andring_2024

2. Landskapsvärden rapport
3. Hållbarhetsbedömning
4. Undersökning om betydande miljöpåverkan